

Kabinet Zaštitnika	020/241-642
Savjetnici	020/225-395
Centrala	020/225-395
Fax:	020/241-642
E-mail:	ombudsman@t-com.me
	www.ombudsman.co.me

Broj: 01 - 99/24
Podgorica, 27.02.2024.godine
JJ/JJ

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, u skladu sa odredbom člana 41 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Sl. list CG", br. 42/11 i 32/14) postupajući po pritužbi X X iz Podgorice, daje sljedeće

MIŠLJENJE

I UVOD

1. Podnosilac pritužbe, kao zakonski zastupnik i staratelj mld.X X, podnio je pritužbu u okolnostima maloljetstva njegove kćeri, koja je oštećena u postupku koji se vodi pred Višim sudom u Podgorici povodom kontrole optužnice, a koju je podiglo Više državno tužilaštvo iz Podgorice. U pritužbi se između ostalog navodi:

- da je pred Višim sudom u toku postupak po kontroli optužnice protiv X X, iz Podgorice, zbog KD nedozvoljene polne radnje iz čl.208, st.2 u vezi sa čl.206, st.1 Krivičnog zakonika Crne Gore, radi navodnog seksualnog zlostavljanja njegove mldb. kćerke X X;
- da je u ime mldb kćerke X X, otac X X, podnio pritužbu zbog odugovlačenja u postupanju Višeg suda u Podgorici u postupku po kontroli optužnice u predmetu Kvo.br.148/23;
- da je krivična prijava u predmetu pred tužilaštvom podnijeta 13.09.2022.godine, koje tužilaštvo je vodilo postupak u ovom predmetu poslovne oznake 203/22 od tog datuma, a da je optužnica predata Višem sudu radi kontrole dana 28.03.2023.godine pod oznakom Kvo 46/23;
- da je prvo ročište pred Višim sudom bilo zakazano 15.05.2023.godine;
- da još uvijek nije donijeta odluka; da mu je na posljednjem petom pretresu bilo rečeno od strane postupajuće sudije X X da će biti obaviješten najkasnije za 15 dana o donešenoj odluci;
- da je dosta ročišta odlagano iz raznih razloga od nedolaska branioca optuženog do preobimnog materijala koji nije mogao da se pregleda i slično;
- da mu je kćerka izložena raznim pritiscima, bolovima i poniženjima;
- da tragedija bude veća radi se o prvom komšiji koji živi u kući do njihove;
- da je nemoguće da se izbjegnu susreti, što stvara dodatani pritisak na cijelu porodicu;
- da je dijete pod stalnim nadzorom psihologa i psihijatra;

- da se pita zašto se zastalo sa radom na predmetu i da smatra da se odugovlači sa postupanjem, odnosno da postupak treba ubrzati;
- da smatra da je Centar za socijalni rad po službenoj dužnosti morao biti upoznat od strane MUP-a o seksualnom zlostavljanju njegove kćerke;
- da se interesovao koji su dalji koraci centra u slučaju da je upoznat sa slučajem i obavješten od strane organa;
- da kao samohrani roditelj četvoro djece traži pomoć i podršku.

II POSTUPANJE ZAŠTITNIKA

2. Povodom iznijetih navoda, Zaštitnik je pokrenuo ispitni postupak i zatražio izjašnjenja od Višeg suda u Podgorici i JU Centra za socijalni rad Podgorica, o mjerama i radnjama koje su preduzimali. Imajući u vidu da se izložene činjenice i navodi podnosioca tiču i dijela postupka koji je vođen od strane nadležnog državnog tužioca, te da Zaštitnika ne vezuje pravna kvalifikacija, niti adresat u odnosu na kojeg je pokrenut postupak zaštite pred ovom institucijom, to je dio postupka usmjeren i na tužilaštvo. Takođe, u postupku za zaštitu prava djeteta isti može pokrenuti roditelj, odnosno staratelj/ka ili zakonski/a zastupnik/ca (čl.30 Zakona), iz čega slijedi da pritužba ispunjava uslove za postupanje u obimu koji proizilazi iz činjenica i okolnosti ovog predmeta.

3. Iz spisa predmeta proizilazi da je nakon podnošenja krivične prijave prema međunarodnom pravu¹ nastupila pozitivna obaveza države da sprovede djelotvornu i efikasnu istragu u vezi sa predmetom iz oblasti nasilja nad maloljetnim licem (djevojčicom), te sprovede postupak, kazni i obezbijedi naknadu štete za djela obuhvaćena Konvencijom. Obaveza iz Konvencije zahtijeva naročitu pažnju i prilježnost svih organa u postupanju iz domena njihove nadležnosti (čl.5 Konvencije). Iz istih razloga, zahtjev je pritužbom u postojećoj fazi postupka usmjeren prema Višem sudu i nadležnom Centru za socijalni rad, ali i tužilaštvu u dijelu njegove nadležnosti.

4. Bez obzira što pritužbom nije obuhvaćeno postupanje nadležnog državnog tužilaštva, a imajući u vidu da država mora preduzeti neophodne zakonodavne odnosno druge mjere kako bi osigurala da se istrage i sudski postupci za sve vidove nasilja obuhvaćene Konvencijom sprovedu bez neopravdanog odlaganja i pritom uzimaju u obzir prava žrtve tokom svih faza krivičnog procesa (čl.49, st.1. Konvencije), Zaštitnik je u jednom dijelu postupka imao u vidu aktivnosti tužilačkih organa u radu na ovom predmetu i zbog činjenice da se dužina vremena razumnog roka mjeri i vremenom u kojem su postupali drugi organi u prethodnim fazama postupka, te da isto tako drugi državni organi imaju posebnu obavezu prilježnosti i ažurnosti u postupanju kada se to tiče djece žrtava nasilja, a posebno seksualnog nasilja.

5. Zaštitnik se 29.01.2024. obratio Višem sudu Podgorica, radi dostave izjašnjenja u vezi sa postupkom kontrole optužnice u predmetu Kvo 46/23, odnosno kako bi dobio obavještenje o mjerama i radnjama preduzetim iz nadležnosti ovog suda.

Dana 22.02.2023.godine naznačeni sud dostavio je obavještenje u kojem se navodi:

---

¹ Konvencija Savjeta Evrope o sprečavanju nasilja u porodici i nasilja nad ženama – Istanbulska konvencija, koju je Crna Gora ratifikovala i koja je stupila na snagu za državu Crnu Goru 1.avgusta,2014.godine

- da je Više državno tužilaštvo u Podgorici podiglo optužnicu Kt.br. 203/22 od 28.03.2023.godine, koja je vraćen na dopunu istrage Rješenjem Višeg suda Kvo.br.46/23 od 29.06.2023.godine;
- da je dana 17.10.2023.godine Višem sudu dostavljena optužnica kojom su okrivljenom X X na teret stavljena dva krivična djela, nedozvoljene polne radnje iz čl.208, st.2 u vezi sa čl.206, st.1 KZ.
- da je dana 08.12.2023. godine nakon što je održano ročište za kontrolu optužnice vijeće Višeg suda u Podgorici donijelo Rješenje Kvo.br.148/23, koje nije pravosnažno;
- da se u rješenju Višeg suda nakon održanog ročišta za kontrolu optužnice navodi da nema mjesta optužbi protiv okrivljenog XX, zbog dva krivična djela nedozvoljene polne radnje iz čl. 208 st.2 u vezi čl. 206 st.1 Krivičnog zakonika Crne Gore, koja mu se stavljaju na teret optužnicom Višeg državnog tužilaštva u Podgorici Kt.br. 203/22 od 23.03.2023. godine, jer nema dovoljno dokaza da je okrivljeni osnovano sumnjiv za krivična djela koja su predmet optužbe, pa se krivični postupak obustavlja.
- Protiv rješenja kojim se obustavlja postupak, shodno čl.297 *Zakonika o krivičnom postupku* žalba je dozvoljena, koju tužilac i/ili oštećeni mogu podnijeti nadležnom sudu u roku od 3 dana od dana prijema prepisa rješenja.

6. Zaštitniku je JU Centar za socijalni rad - Podgorica, dostavio obavještenje u kojem se navodi:

- da Centar nije bio upoznat, niti obaviješten od strane MUP-a o seksualnom zlostavljanju X (X) X.
- da su se sa slučajem prvi put upoznati dana 14.12.2023.godine kada je otac X X podnio zahtjev u prostorijama Centra, u kojem je tražio informaciju o tome da li je Centar upoznat sa slučajem i koji su koraci u radu preduzeti.
- da je dana 15.12.2023.godine imenovanom u pisanoj formi odgovoreno, na njegov prethodno pomenuti zahtjev, da u njihovoj arhivi nema podataka o takvom obavještenju od strane MUP-a, niti bilo kojeg drugog relevantnog organa o ovom slučaju, kao ni obavještenja kroz elektronski sistem razmjene podataka o nasilju, koji imaju sa MUP-om.
- da je dana 07.02.2024.godine obavljen telefonski razgovor sa ocem X i tom prilikom pozvan je na razgovor u Centar.
- da je dana 08.02.2024.godine u prostorijama Centra obavljen savjetodavni razgovor sa ocem X i X, u kojem su ponovo informisani da Centar za socijalni rad nije bio upoznat sa ovim slučajem i da je uloga Centra u ovakvom postupku pružanje podrške žrtvi kroz savjetodavni rad, praćenje njenog psihofizičkog razvoja, pružanje potrebnih informacija i upućivanje na druge relevantne institucije. Takođe su informisani da se u postupcima suda, Centar za socijalni rad ne uključuje samoinicijativno, već na osnovu zahtjeva MUP-a, suda ili tužilaštva, te da će se Centar za socijalni rad uključiti u postupke suda, nakon njihovog zahtjeva. U istom razgovoru X i X su obavijestili Centar da X ide jednom mjesečno kod psihologa i psihijatra, da ima psihološku podršku, a tom prilikom su upućeni i na besplatne seanse psihoterapije u NVO „Udruženje roditelji“, na koje će X ići jednom nedeljno, kroz koju će imati dodatnu stručnu pomoć i savjetodavnu psihoterapijsku podršku.

7. U prostorije Zaštitnika je dana 27.02.2024.godine pristupio podnosilac pritužbe, koji je naveo da posjeduje nove informacije koje mu ranije nijesu bile dostupne, odnosno da je došao do saznanja da je Viši sud rješavao u postupku kontrole optužnice, o čemu nije dobio nikakvu odluku na svojoj adresi, niti je odluku dobila njihova advokatica, kao zastupnica oštećene, te stranka nije imala mogućnost da se upozna sa istom, niti da uloži pravno sredstvo ukoliko odlukom suda ne bude zadovoljna. Podnositelj pritužbe je izjavio da je u toku postupak pred Apelacionim sudom Crne Gore.

III UTVRĐENE ČINJENICE

8. Na osnovu navoda iz pritužbe, izjašnjenja i dostavljene dokumentacije u ispitnom postupku je utvrđeno:

- da je prema spisima predmeta postojala osnovana sumnja da je osumnjičeni X X počinio krivično djelo na štetu mladb. X X, na koje okolnosti je kao osumnjičeni saslušan od strane Višeg državnog tužioca dana 14.09.2022.godine (zapisnik Višeg državnog tužilaštva o saslušanju osumnjičenog u predmetu Kt.br.203/22 od 14.09.2022.g)
- da je mladb. X X saslušana u policiji radi prikupljanja obavještenja od strane građanina, o čemu svjedoči Zapisnik sačinjen od strane Uprave policije, Regionalni centar bezbjednosti „Centar“, Odjeljenje bezbjednosti Podgorica, Sektor kriminalističke policije za suzbijanje krvnih delikata i nasilja u porodici dana 13.09.2022.godine, te da je prilikom saslušanja dala podatke iz kojih se nedvosmisleno može ustanoviti da se radi o licu starijem od 14 godina (rođena 16.11.2005.godine);
- da je krivična prijava podnijeta 13.09.2022.godine, osumnjičeni i oštećena saslušani (u spisima predmeta pred Zaštitnikom nema dokaza o vremenu saslušanja oštećene), a optužnica predata Višem sudu dana 28.03.2023.godine pod oznakom Kvo 46/23;
- da je pred Višim sudom u toku postupak po kontroli optužnice protiv XX zbog navodnog seksualnog zlostavljanja kćerke ponodsioca, mladb.X X;
- da je prema navodima podnosioca pritužbe prvo ročište pred Višim sudom bilo zakazano 15.05.2023.godine, da je bilo više odlaganja o čemu je oštećena, odnosno njena zastupnica obavještanja telefonskim putem, kao i da u vrijeme podnošenja pritužbe Zaštitniku još uvijek nije bila donijeta odluka;
- da je XX u ime kćerke X X, podnio pritužbu zbog odugovlačenja postupanja Višeg suda u Podgorici;
- da iz izjašnjenja Višeg suda u Podgorici proizilazi da je dana 08.12.2023. godine, nakon što je održano ročište za kontrolu optužnice, Vijeće Višeg suda u Podgorici donijelo Rješenje Kvo.br.148/23, koje nije pravosnažno;
- da se u rješenju suda Kvo.br.148/23 od 08.12.2023.godine navodi da nema mjesta optužbi protiv okrivljenog X X, zbog dva krivična djela, nedozvoljene polne radnje iz čl. 208 st.2 u vezi čl. 206 st.1 Krivičnog zakonika Crne Gore, koja mu se stavljaju na teret optužnicom Višeg državnog tužilaštva u Podgorici Kt.br. 203/22 od 23.03.2023. godine, jer nema dovoljno dokaza da je okrivljeni osnovano sumnjiv za krivična djela koja su predmet optužbe, te da se krivični postupak obustavlja;
- da se protiv ovog rješenja može izjaviti žalba Apelacionom sudu Crne Gore u roku od 3 dana od dana prijema prepisa rješenja, preko Višeg suda u Podgorici i da žalba ne zadržava izvršenje rješenja;

- da iz izjašnjenja Centra za socijalni rad proizilazi da ova ustanova nije bila upoznata, niti obaviještena od strane MUP-a o seksualnom zlostavljanju X (X) X i da su se sa slučajem prvi put upoznali dana 14.12.2023.godine kada je otac X X podnio zahtjev u prostorijama Centra;
- da je dana 08.02.2024.godine u prostorijama Centra obavljen savjetodavni razgovor sa ocem X i X, u kojem su informisani koja je uloga Centra u ovakvom postupku, i to pružanje podrške žrtvi kroz savjetodavni rad, praćenje njenog psihofizičkog razvoja, pružanje potrebnih informacija i upućivanje na druge relevantne institucije. Takođe su informisani da se u postupcima suda, Centar za socijalni rad ne uključuje samoinicijativno, već na osnovu zahtjeva MUP-a, suda ili tužilaštva, te da će se Centar za socijalni rad uključiti u postupke suda, nakon njihovog zahtjeva;
- da su u razgovoru X i X X obavijestili Centar da X ide jednom mjesečno kod psihologa i psihijatra, da ima psihološku podršku, a tom prilikom su upućeni i na besplatne seanse psihoterapije u NVO „Udruženje roditelji“, na koje će X ići jednom nedeljno, a kroz koju uslugu će imati dodatnu stručnu pomoć i savjetodavnu psihoterapijsku podršku.
- da je Zaštitnik dana 27.02.2024.godine, nakon razgovora sa ocem X X, od imenovanog obavijestio da kao oštećeni nikad nisu dobili nikakvu odluku na svoju adresu, niti je odluku dobila punomoćnica oštećene, adv X X, zbog čega nijesu imali mogućnost da se upoznaju sa istom, niti da ulože odgovarajuće pravno sredstvo na odluku sudskog Vijeća;
- da je podnositelj pritužbe u saznanju da je postupak pred Apelacionim sudom Crne Gore u toku.

9. Iz razloga utvrđivanja mjera i radnji koje su preduzete u toku sudskog postupka, a koje mogu imati značaja za dužinu trajanja postupka u cjelini, uz poštovanje principa djelotvornosti i efikasnosti istraga u oblasti nasilja nad ženama i djevojčicama, naročito seksualnog nasilja, te činjenice da se ne može tražiti od osumnjičenog da ne koristi sredstva koja mu stoje na raspolaganju, Zaštitnik konstatuje:

- nalaz i mišljenje Stručne službe Vrhovnog državnog tužilaštva za mlđb. X X sačinjen je 30.09.2022.godine
- dodatni nalaz i mišljenje Stručne službe Vrhovnog državnog tužilaštva za mlđb. X X sačinjen je 30.09.2022.godine
- Zapisnik o pretresanju računara, mobilnih telefona i drugih elektronskih uređaja Uprave policije SBPK Odsjek za kriminalističko obavještajne poslove na ime X X sačinjen je 23.09.2022.godine
- Zapisnik o pretresanju računara, mobilnih telefona i drugih elektronskih uređaja Uprave policije SBPK Odsjek za kriminalističko obavještajne poslove na ime X X sačinjen je 23.09.2022.godine
- Izvještaj vještačenja mobilnog telefona sudskog vještaka u oblasti digitalnih dokaza sačinjen je 19.01.2023.godine
- Dopunski nalaz - Izvještaj vještačenja mobilnog telefona sudskog vještaka u oblasti digitalnih dokaza sačinjen je 12.10.2023.godine
- Nalog da se izvrši uvid u USB memoriju koja predstavlja sastavni dio izvještaja o vještačenju mobilnog telefona od strane stalnog sudskog vještaka u oblasti digitalnih dokaza

IV RELEVANTNI DOMAĆE I MEĐUNARODNO PRAVO

10. Ustav Crne Gore („Sl. list CG“ br.1/2007 i 38/2013) propisuje:

Potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava sastavni su dio unutrašnjeg pravnog poretka, imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drukčije od unutrašnjeg zakonodavstva. (Čl.9)

Dijete uživa prava i slobode primjereno njegovom uzrastu i zrelosti. Djetetu se jemči posebna zaštita od psihičkog, fizičkog, ekonomskog i svakog drugog iskorišćavanja ili zloupotrebe. (Član 74)

11. Konvencija o pravima djeteta UN-a propisuje:

Strane ugovornice ove Konvencije će poštovati i obezbjeđivati prava utvrđena ovom Konvencijom svakom djetetu koje se nalazi pod njihovom jurisdikcijom bez ikakve diskriminacije i bez obzira na rasu, boju kože, pol, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno, etničko ili socijalno porijeklo, imovinsko stanje, onesposobljenost, rođenje ili drugi status djeteta, njegovog roditelja ili zakonskog staratelja.(Član 2 stav 1 i 2)

U svim akcijama u vezi s djecom, bez obzira da li ih preduzimaju javne ili privatne društvene dobrotvorne institucije, sudovi, upravne vlasti ili zakonska tijela, najbolji interesi djeteta biće od prvenstvenog značaja. (Član 3. stav 1 i 2)

12. Evropska Konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda propisuje:

Visoke strane ugovornice garantuju svakome u svojoj nadležnosti prava i slobode određene u Dijelu I ove Konvencije.(čl.1).

Niko ne smije biti podvrgnut mučenju, ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju. (čl.3)

Svako ima pravo na poštovanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske.

Javne vlasti neće se miješati u vršenje ovog prava sem ako to nije u skladu sa zakonom i neophodno u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbjednosti, javne bezbjednosti ili ekonomske dobrobiti zemlje, radi sprečavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, ili radi zaštite prava i sloboda drugih. (čl.8).

Svako kome su povrijeđena prava i slobode predviđeni u ovoj Konvenciji ima pravo na djelotvoran pravni lijek pred nacionalnim vlastima, bez obzira jesu li povredu izvršila lica koja su postupala u službenom svojstvu.(Čl.13)

13. Konvencija savjeta evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici propisuje:

Definicije (Čl.3)

U svrhu ove konvencije:

- a. „nasilje nad ženama“ označava kršenje ljudskih prava i oblik diskriminacije nad ženama i predstavlja sva djela rodno zasnovanog nasilja koja dovode do,

odnosno mogu da dovedu do, fizičke, seksualne, psihičke odnosno ekonomske povrede odnosno patnje za žene, obuhvatajući i prijetnje takvim djelima, prinudu odnosno arbitrarno lišavanje slobode, bilo u javnosti ili u privatnom životu;.....

- e. „žrtva“ označava svako fizičko lice koje je izloženo ophođenju opisanom pod tačkama a i b;
- f. pojam „žena“ uključuje djevojke ispod 18 godina starosti.

Osnovna prava, princip jednakosti i nediskriminacije (Čl.4)

Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere za unapređenje i zaštitu prava svakoga, posebno žena, da živi slobodno od nasilja kako u javnoj tako i u privatnoj sferi.

Obaveze država i dužna prilježnost (čl.5)

1. Članice će se uzdržati od učešća u bilo kakvom činu nasilja nad ženama i obezbijediti da državni organi, zvaničnici, službenici, ustanove i drugi akteri koji nastupaju u ime države postupaju u skladu sa ovom obavezom.
2. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere da sa dužnom prilježnošću spriječe, istraže, kazne i obezbijede reparaciju za djela nasilja obuhvaćena ovom Konvencijom koja učine nedržavni akteri.

Seksualno nasilje, uključujući silovanje (Čl. 36)

Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da sljedeći vidovi namjernog ponašanja budu inkriminirani:

...b. druge seksualne radnje sa licem bez pristanka;

Seksualno uznemiravanje (Čl.40)

Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da svaki oblik neželjenog verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja seksualne prirode u svrhu ili uz ishod povrede dostojanstva osobe, posebno kada se stvara zastrašujuća, neprijateljska, degradirajuća, ponižavajuća ili uvredljiva atmosfera, bude predmet krivične ili druge pravne sankcije.

Otežavajuće okolnosti (Čl. 46)

Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da se sljedeće okolnosti, ukoliko već nisu sastavni dio krivičnog djela, mogu, u skladu sa odgovarajućim odredbama nacionalnog zakonodavstva, smatrati za otežavajuće okolnosti prilikom određivanja kazne za krivična djela iz Konvencije:

...krivično djelo sa ozbiljnim fizičkim ili psihičkim posljedicama za žrtvu;

VI. ISTRAGA, SUDSKI POSTUPAK, PROCEDURALNO PRAVO I ZAŠTITNE MJERE

Opšte obaveze (Čl.49)

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da se istrage i sudski postupci za sve vidove nasilja obuhvaćene

Konvencijom sprovode bez neopravdanog odlaganja i pritom uzimaju u obzir prava žrtve tokom svih faza krivičnog procesa.

2. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere, u skladu sa osnovnim principima ljudskih prava i imajući u vidu razumijevanje nasilja iz rodne perspektive, kako bi se obezbijedili djelotvorna istraga i sudski postupak za sva krivična djela obuhvaćena ovom Konvencijom.

Mjere zaštite (Čl.56)

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere zaštite prava i interesa žrtava, uključujući njihove posebne potrebe kao svjedoka, u svim fazama istrage i sudskog postupka, posebno:
  - ... obavještavajući žrtve, pod uslovima u skladu sa međunarodnim pravom, o njihovim pravima i raspoloživim uslugama, o ishodu njihove žalbe, prijave, o opštem napretku istrage odnosno postupka i o njihovoj ulozi u prethodnom, kao i o ishodu njihovog slučaja;
  - omogućavajući žrtvama, da u skladu sa proceduralnim pravilima međunarodnog prava, budu saslušane, pruže dokaze i predstave svoje stanovište, potrebe i brige, neposredno odnosno preko posrednika, i da one budu uzete u razmatranje;
  - obezbjeđujući žrtvama odgovarajuće usluge podrške tako da njihova prava i interesi budu propisno predstavljeni i uzeti u obzir;....

Zastarjelost (Čl.58)

Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da zastarijevanje pokretanja sudskog postupka za krivična djela iz člana 36, 37, 38 i 39 ove Konvencije, traje dovoljno dugo i srazmjerno ozbiljnosti krivičnog djela koje je u pitanju, kako bi se obezbijedilo dovoljno vremena za efikasno pokretanje postupka nakon što žrtva dostigne punoljetstvo.

14. Konvencija Savjeta Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja (Lanzarot Konvencija)

Definicije (Čl.3)

U smislu ove konvencije:

- a) "Dijete" označava svako lice mlađe od 18 godina;
- b) "Seksualno iskorišćavanje" i "seksualno zlostavljanje djece" obuhvataju ponašanje o kome se govori u članovima 18. do 23. ove konvencije;
- c) "Žrtva" označava svako dijete koje je podvrgnuto seksualnom iskorišćavanju ili seksualnom zlostavljanju.

Načela (Čl.30)

1. Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mjere da bi obezbedila da istraga i krivični postupak budu sprovedeni u najboljem interesu djeteta i uz poštovanje njegovih prava.

2. Svaka strana usvojiće zaštitnički pristup žrtvama, obezbeđujući da istrage i krivični postupak ne otežaju traumu koju je dijete već pretrpjelo, kao i da krivičnopravnom odgovoru slijedi pomoć, tamo gdje je to potrebno.
3. Svaka strana obezbediće da se istrage i krivični postupak (za ovakva djela) tretiraju kao prioritetni i da se sprovedu bez ikakvog neopravdanog odlaganja.
4. Svaka strana obezbediće da mjere koje su primenjive u skladu sa ovim poglavljem ni na koji način ne ugrožavaju prava odbrane i zahtjeve za pravično i nepristrasno suđenje, u skladu sa članom 6. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.
5. Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mjere, u skladu sa osnovnim načelima svog unutrašnjeg prava:
  - kako bi obezbedila djelotvornu istragu i krivično gonjenje krivičnih djela ustanovljenih u skladu sa ovom konvencijom dopuštajući, tamo gdje je to primjereno, mogućnost tajnih operacija;
  - kako bi omogućila jedinicama istražnih službi da identifikuju žrtve krivičnih djela ustanovljenih u skladu sa članom 20. posebno pomoću analize dječijeg pornografskog materijala, kao što su fotografije i audio-vizuelni zapisi emitovani ili stavljeni na raspolaganje pomoću informacione i komunikacione tehnologije.

Preporuka (2002)5 Komiteta ministara Saveta Evrope o zaštiti žena od nasilja

Komitet ministara preporučuje da svaka država članica usvoji i primijeni, na način koji je najprimjereniji za okolnosti u toj zemlji, niz mjera u borbi protiv nasilja nad ženama. Stav 35 priloga uz Preporuku utvrđuje da, u oblasti krivičnog prava, svaka država članica treba, između ostalog, da:

- kazni svaki seksualni čin koji je izvršen nad licima koja nisu dala svoj pristanak, čak i kada žrtva ne pokaže nikakve znake otpora;
- kazni svaku zloupotrebu položaja od strane počinioca, a posebno punoljetne osobe visàvis deteta.

15. Zakon o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore („Službeni list CG” br. 42/11 i 32/14) propisuje:

Zaštitnik/ca samostalno i nezavisno, na načelima pravde i pravičnosti, preduzima mjere za zaštitu ljudskih prava i sloboda, kad su povrijeđena aktom, radnjom ili nepostupanjem državnih organa, organa državne uprave, organa lokalne samouprave i lokalne uprave, javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), kao i mjere za sprječavanje mučenja i drugih oblika nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja i mjere za zaštitu od diskriminacije. (Član 2)

Zaštitnik/ca je ovlašćen/a da postupa po pritužbama koje se odnose na rad sudova u slučaju odugovlačenja postupka, zloupotrebe procesnih ovlašćenja ili neizvršavanja sudskih odluka. (Član 17)

Zaštitnik/ca nije ovlašćen/a da mijenja, ukida ili poništava akte organa.

Zaštitnik/ca ne može da zastupa stranke u postupku, niti da u njihovo ime ulaže pravna sredstva, osim u slučaju iz člana 27 stav 2 ovog zakona. (Član 22)

Nakon završetka ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda Zaštitnik/ca daje mišljenje o tome da li je, na koji način i u kojoj mjeri došlo do povrede ljudskih prava i sloboda.

Kad Zaštitnik/ca utvrdi da je došlo do povrede ljudskih prava i sloboda, mišljenje sadrži i preporuku o tome šta treba preduzeti da bi se povreda otklonila, kao i rok za njeno otklanjanje. (Član 41)

16. Porodični zakon ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 01/07, "Službeni list Crne Gore", br. 53/16, 76/20) propisuje:

Dijete je svako lice do navršениh 18 godina života.

Prava djeteta su nedjeljiva, uzajamno povezana i cjelovito se ostvaruju.

Država je dužna da poštuje i unapređuje prava djeteta i preduzima potrebne mjere za zaštitu djeteta od zanemarivanja, zlostavljanja, eksploatacije i diskriminacije.

Svako je dužan da obavijesti centar za socijalni rad (u daljem tekstu: organ starateljstva) o povredi prava djeteta za koju sazna.

U ostvarivanju, unapređivanju i zaštiti prava djeteta nadležni organi, ustanove, javne službe i pojedinci dužni su da međusobno sarađuju. (Član 5)

Svako je dužan da se rukovodi najboljim interesom djeteta u svim aktivnostima koje se direktno ili indirektno tiču djeteta.

Najbolji interes djeteta ima prioritet i utvrđuje se polazeći od:

- prava djeteta;
- mišljenja i želje djeteta;
- uzrasta, razvojnih sposobnosti i drugih ličnih svojstava djeteta;
- potrebe zaštite života i zdravlja djeteta;
- potrebe osiguranja bezbjednosti djeteta;
- potrebe fizičkog, emocionalog, obrazovnog, socijalnog i drugog razvoja djeteta;
- prethodnog iskustva i okolnosti u kojima dijete živi;
- potrebe očuvanja stabilnosti i kontinuiteta odnosa sa roditeljima, porodicom i sredinom iz koje dijete potiče ili u kojoj boravi i uticaja promjene sredine; .....(Član 5b)

17. Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti Crne Gore ("Službeni list Crne Gore", br. 27/13, 01/15, 42/15, 47/15, 56/16 66/16, 01/17, 31/17, 42/17, 50/17, 59/, 145/21, 145/21) propisuje:

Socijalna i dječja zaštita je djelatnost kojom se obezbjeđuju i ostvaruju mjere i programi namijenjeni pojedincu i porodici sa nepovoljnim ličnim ili porodičnim okolnostima, koji uključuju prevenciju, pomoć u zadovoljavanju osnovnih životnih potreba i podršku. (Član 2)

U ostvarivanju ciljeva socijalne i dječje zaštite, posebno se štite:

1) dijete:

- koje je žrtva zlostavljanja, zanemarivanja, nasilja u porodici i eksploatacije ili kod kojeg postoji opasnost da će postati žrtva;.... (Član 4)

Centar za socijalni rad:

1) obavlja procjenu stanja, potreba, snaga i rizika korisnika i drugih lica značajnih za korisnika; procjenu podobnosti staraoca, hranitelja i usvojioca; izradu i praćenje individualnih planova usluga;

2) rješava u prvom stepenu o zahtjevima za ostvarivanje prava iz socijalne i dječje zaštite;

3) preduzima mjere, pokreće i učestvuje u sudskim i drugim postupcima;

- 4) vodi evidencije i stara se o čuvanju dokumentacije korisnika;
- 5) obavlja i druge poslove u skladu sa zakonom. (Član 114)

18. Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku ("Službeni list Crne Gore", br. 64/11 i 01/18) propisuje:

Ovim zakonom uređuje se postupanje prema maloljetniku kao učiniocu krivičnog djela, djetetu i maloljetniku (u daljem tekstu: maloljetno lice) kao učesniku u postupku, koje se zasniva na poštovanju ljudskih prava i osnovnih sloboda uz uvažavanje najboljih interesa maloljetnih lica, vodeći računa o njihovoj zrelosti, stepenu razvoja, sposobnostima i ličnim svojstvima, kao i težini krivičnog djela, a u cilju njihove rehabilitacije i socijalne reintegracije. (Član 1)

(1) Postupak prema maloljetniku i postupak u kojem je maloljetno lice oštećeno krivičnim djelom je hitan.

(2) Organi koji učestvuju u postupku prema maloljetniku i u postupku u kojem je maloljetno lice oštećeno krivičnim djelom, kao i drugi organi i ustanove od kojih se traže obavještenja, izvještaji ili mišljenja dužni su da postupaju hitno. (Član 5)

19. Zakonik o krivičnom postupku ("Službeni list Crne Gore", br. 57/09, 49/10, 47/14, 02/15, 35/15, 58/15, 28/18, 116/20, 145/21) propisuje:

Sud je dužan da postupak sprovede bez odugovlačenja i da onemogući svaku zloupotrebu prava koja pripadaju licima koja učestvuju u postupku. (Član 15 stav 2)

Osnovno pravo i dužnost državnog tužioca je gonjenje učinilaca krivičnih djela.

Za krivična djela za koja se goni po službenoj dužnosti državni tužilac je nadležan da:

1) izdavanjem obavezujućih naloga ili neposrednim rukovođenjem usmjerava radnje organa uprave nadležnog za policijske poslove (u daljem tekstu: policija), vojne policije, organa uprave nadležnog za poslove carina, organa uprave nadležnog za poslove poreza i drugih organa uprave u izviđaju;

.....

3) donosi naredbe o sprovođenju istrage, sprovodi istragu i vrši neodložne dokazne radnje u izviđaju;

.....

5) podiže i zastupa optužnice, odnosno optužne predloge pred nadležnim sudom;

6) izjavljuje pravne lijekove protiv sudskih odluka;

7) vrši i druge radnje određene ovim zakonikom.

Državni tužilac je dužan da u toku istrage sa jednakom pažnjom utvrdi činjenice koje terete okrivljenog i one koje mu idu u prilog (Član 44)

...Privatni tužilac, oštećeni i oštećeni kao tužilac, kao i njihovi zakonski zastupnici mogu svoja prava u postupku vršiti i preko punomoćnika....

...Rukovodilac državnog tužilaštva ili državni tužilac kome je predmet dodijeljen u rad dužan je da donese odluku, najkasnije u roku od tri mjeseca od dana prijema predmeta....

...Po prijemu optužnice predsjednik vijeća iz člana 24 stav 7 ovog zakonika, u roku od 15 dana, zakazuje ročište radi ispitivanja i ocjene zakonitosti i opravdanosti optužnice. Na ročište se poziva tužilac, okrivljeni i branilac i u pozivu se upozoravaju da će se ročište održati i u njihovom odsustvu ukoliko se na uredan poziv ne odazovu.

....Predsjednik vijeća, nakon što provjeri da li su se svi pozvani odazvali na poziv i da li su im pozivi uredno uručeni, otvara ročište i upozna je prisutne sa optužnicom koja je sudu dostavljena radi kontrole i potvrđivanja. Tužilac iznosi dokaze na kojima se optužnica zasniva, a okrivljeni i branilac mogu da ukažu na propuste u istrazi ili na nezakonite dokaze ili da nema dovoljno dokaza za osnovanu sumnju da je okrivljeni izvršio krivično djelo koje je predmet optužbe, kao i da ukažu na dokaze koji idu u korist okrivljenom.

Ročište će se održati i kad se poziv okrivljenom nije mogao uručiti na njegovu do tada poznatu adresu

....Kad sud utvrdi da postoje greške ili nedostaci u optužnici iz člana 292 ovog zakonika ili u samom postupku ili je potrebno bolje razjašnjenje stanja stvari da bi se ispitala opravdanost optužnice vratiće optužnicu da se zapaženi nedostaci otklone ili da se istraga dopuni, odnosno sprovede. Tužilac je dužan da, u roku od tri dana od dana kad mu je saopštena odluka suda, podnese ispravljenu optužnicu ili da u roku od dva mjeseca dopuni istragu ili je sprovede. Iz opravdanih razloga, na zahtjev tužioca, ovaj rok se može produžiti. Ako državni tužilac propusti rok, dužan je da o razlozima propuštanja obavijesti neposredno više državno tužilaštvo. Ako oštećeni kao tužilac propusti pomenuti rok, smatraće se da je odustao od gonjenja i postupak će se obustaviti.

Ako je potrebno bolje razjašnjenje stvari da bi se ispitala opravdanost optužnice oštećenog kao tužioca, sud će optužnicu dostaviti sudiji za istragu da u roku od dva mjeseca preduzme određene dokazne radnje....

Postupajući u smislu člana 293 stav 1 ovog zakonika sud će odlučiti da nema mjesta optužbi i da se krivični postupak obustavlja, ako ustanovi:

da djelo koje je predmet optužbe nije krivično djelo;
da je krivično gonjenje zastarjelo ili da je djelo obuhvaćeno amnestijom ili pomilovanjem ili da postoje druge okolnosti koje trajno isključuju krivično gonjenje;
da nema dovoljno dokaza da je okrivljeni osnovano sumnjiv za djelo koje je predmet optužbe.

Ako sud ustanovi da nema optužbe ovlašćenog tužioca ili odobrenja za krivično gonjenje ili da postoje druge okolnosti koje privremeno sprječavaju gonjenje, rješenjem će optužnicu odbaciti. (Član 294)

Protiv odluke suda iz člana 293 stav 8 ovog zakonika žalba je dozvoljena, a protiv odluka iz člana 294 ovog zakonika žalbu može izjaviti tužilac i oštećeni. Protiv ostalih odluka suda donesenih povodom kontrole optužnice žalba nije dozvoljena. Ako je protiv odluke suda žalbu izjavio samo oštećeni, a žalba bude usvojena smatraće se da je izjavljivanjem žalbe oštećeni preuzeo gonjenje. (Član 297)

20. Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku ("Sl. list CG", br. 11/07) propisuje:

Pravo na sudsku zaštitu zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku imaju stranka i umještač u građanskom sudskom postupku, stranka i zainteresovano lice u upravnom sporu, okrivljeni i oštećeni u krivičnom postupku, ukoliko se postupci odnose

na zaštitu njihovih prava u smislu Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Pravo iz stava 1 ovog člana i dužina trajanja razumnog roka utvrđuje se u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava. (Član 2)

Prilikom odlučivanja o pravnim sredstvima iz člana 3 ovog zakona, naročito se uzima u obzir:

- složenost predmeta u činjeničnom i pravnom smislu;
- ponašanje podnosioca pravnog sredstva;
- ponašanje suda i drugih državnih organa, organa lokalne samouprave, javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlašćenja;
- interes podnosioca pravnog sredstva. (Član 4)

Stranka može podnijeti kontrolni zahtjev ukoliko smatra da sud neopravdano odugovlači postupak i odlučivanje u predmetu.

Kontrolni zahtjev se podnosi sudu kod kojeg se predmet nalazi u radu. (Član 9 stav 1 i 2)

V ZAKLJUČNA OCJENA

21. Početna kvalifikacija ustanovljena podnošenjem predmetne pritužbe odnosi se na postupanje Višeg suda u Podgorici, odnosno odugovlačenje postupka u vezi sa kontrolom optužnice podnijetom od strane Višeg državnog tužilaštva u Podgorici Kt.br.203/22 od 28.03.2023.godine. U postupku ispitivanja pritužbe Zaštitnik konstatuje da je podnosilac svoj zahtjev u dijelu postupanja svih državnih organa usmjerio i ka radnjama nadležnog državnog tužilaštva, kojemu je po nalogu suda optužnica vraćena na dopunu, a nakon čega je sud postupio u predmetu po kontroli optužnice, te donio odluku da nema mjesta optužbi i postupak obustavio. Ova odluka nije pravnosnažna. S tim u vezi, principe i karakter zaštite žrtava, kao i prava okrivljenih u postupku treba sagledati u kontekstu međunarodnog prava i unutrašnjih pravnih normi kojima se ti principi inkorporiraju u nacionalni pravni poredak.

Opšta razmatranja u vezi sa seksualnim nasiljem nad maloljetnim licima i pravima žrtava

22. U situacijama kada se javlja sumnja na nedozvoljene radnje kojima se povrjeđuje fizički i psihički integritet maloljetnog lica aktivira se mehanizam zaštite zasnovan na međunarodnim obavezama i unutrašnjem pravu. U takvim okolnostima primat ima međunarodno pravo, shodno odredbi čl.9 Ustava Crne Gore.

23. U isto vrijeme dva međunarodna ugovora jasno naglašavaju dva važna principa kada je u pitanju zaštita fizičkog i psihičkog integriteta ličnosti, posebno ako se radi o maloljetnim licima, koja su shodno ključnom dokumentu međunarodnog prava (UN Konvenciji o pravima djeteta), te Konvenciji Savjeta Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja, definisana kao lica koja nijesu navršila 18 godina života. Ta dva principa su načelo pozitivnih obaveza države u zaštiti ljudskih prava i sloboda i načelo dužne prilježnosti, odnosno dužne pažnje u

predmetima koji se tiču prava maloljetnika kao žrtava nasilja, naročito seksualnog nasilja.

24. U pogledu načina pružanja adekvatne zaštite, države svakako imaju široko polje slobodne procjene. Pri tome posebno se moraju uzeti u obzir kultura, lokalne okolnosti i tradicionalni pristupi². U odnosu na pozitivnu obavezu države, ista se odnosi na primjenu standarda zaštite od torture (čl.3 EKLJP) i zaštitu prava na privatni život (čl.8 EKLJP). Ova obaveza se odnosi kako na zaštitu žrtava zlostavljanja koji uključuju i zaštitu u situacijama kada to počine fizička lica pod jurisdikcijom države ugovornice³. U takvim slučajevima državni organi su dužni sprovesti djelotvornu i efikasnu istragu navoda o zlostavljanju, a termin efikasna podrazumijeva da takva istraga treba doprinijeti utvrđivanju činjenica slučaja koje vode ka identifikaciji i kažnjavanju odgovornih⁴.

25. U odnosu na efikasnost istrage i njenu djelotvornost, Evropski sud za ljudska prava (ESLJP) upozorava da nacionalne vlasti moraju istražiti sve činjenice slučaja i odlučiti u odnosu na sve faktore sredine koji mogu opredijeliti takvu odluku. Pri tome ESLJP izričito podvlači da istraga mora biti rigorozna i senzitivna na činjenicu da je nasilje primijenjeno prema maloljetnom licu (stavovi 77 i 78).

26. Pozitivna obaveza države mora biti tumačena u svjetlu opštih obaveza države prema međunarodnom pravu koje se zasnivaju na primjeni svih relevantnih međunarodnih ugovora i u svjetlu sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava koja je ustanovljena u predmetima nasilja nad ženama⁵. Brzina reagovanja vlasti na pritužbe je važan faktor (vidi Labita protiv Italije [Vv], br. 26772/95, st. 133 i dalje, ECHR 2000-IV). U presudama Suda razmatrana su pitanja kao što su vrijeme potrebno za otvaranje istrage, kašnjenje u identifikaciji svjedoka ili uzimanje izjava (*Mătăsaru i Savițchi protiv Moldavije*, 2.11.2010, st. 88 i 93) i neopravdano odugovlačenje krivičnog postupka koje je rezultiralo istekom roka zastarelosti. Ove situacije su samo primjeri koji mogu poslužiti kao smjernica za preduzimanje radnji na eliminaciji propusta koji se mogu desiti u fazi istrage, odnosno potvrđivanja optužnice.

27. Iako ovaj uslov ne nameće obavezu da sva krivična gonjenja dovedu do osude, ili čak do određene kazne, nacionalni sudovi ne smiju, ni pod kojim okolnostima, biti spremni da dozvole da fizička ili psihička patnja prođe nekažnjeno. Zahtjev za brzinom i razumnom ekspeditivnošću takođe je implicitan u ovom kontekstu⁶. Takođe, nije uloga Evropskog suda da se miješa u istražne linije koje vode nacionalne vlasti, osim ako očigledno nisu uzele u obzir relevantne elemente ili su proizvoljno uzeli u obzir određene elemente istrage i arbitrarno odlučivali⁷. Međutim, propust da se sprovede očigledna linija istrage može presudno ugroziti efikasnost istrage (vidi, Y. protiv Bugarske, gore citirano, st. 82).

28. Nadzor nad primjenom mjera ispunjenja pozitivne obaveze države obuhvata ispitivanje prakse nacionalnih sudova i primjenu manjkavog zakonodavstva, kombinujući ove nedostatke sa propustima istrage što u konačnom može dovesti do kršenja pozitivne obaveze kada je u pitanju zaštita od torture ili poštovanje privatnog života (psihičkog i fizičkog integriteta nekog lica) kada ne trpi teže posljedice koje se

---

² Evropski sud za ljudska prava, presuda M.C protiv Bugarske od 4.12.2003.godine, stav 154

³ C.A.S. i C.S. protiv Rumunije, presuda od 20.03.2012.godine, stav 68

⁴ Isto, stav 70

⁵ X protiv Grčke, presuda od 13.02.2024.godine, stav 66

⁶ W protiv Slovenije, presuda od 23.01.2014, stav 64

⁷ Y protiv Bugarske, presuda od 20.02.2020, stav 82

mogu podvesti pod pojam zlostavljanja⁸. Pri tome treba naznačiti da je zabrana zlostavljanja apsolutno pravo koje ne može biti ničim ograničeno (tzv. nederogabilno pravo).

29. Smjernice Komiteta ministara Savjeta Evrope o pravosuđu po mjeri djece usvojene 17. novembra, 2010. godine predviđaju sljedeće:

“Države članice treba da garantuju efektivnu implementaciju prava na da bi njihovi najbolji interesi bili primarni faktor u svim pitanjima koja se tiču djece ili utiče na njih...”

Shodno ovim smjernicama potrebno je uspostaviti zajednički okvir za procjenu za profesionalce koji rade sa djecom ili za djecu (kao što su advokati, psiholozi, ljekari, policija, službenici za imigraciju, socijalni radnici i posrednici) u postupcima ili intervencijama koje uključuju ili utiču na djecu kako bi se pružila potrebna podrška onima koji donose odluke, omogućavajući im da najbolje služe interesima djece u datom slučaju.”

Što se tiče djece koja su posebno ugrožena, mjere koje država primjenjuje kako bi ih zaštitila od djela nasilja koja spadaju u djelokrug članova 3. i 8, da bi bile djelotvorne moraju uključivati ne samo razumne korake za sprječavanje zlostavljanja koje su vlasti preduzele ili su trebale preduzimati, već i djelotvorne mjere odvratanja od tako ozbiljnih povreda ličnog integriteta (vidi M. P. i drugi protiv Bugarske, br. 22457/08, stav 108, 15. novembar 2011.). Takve mjere moraju biti usmjerene na osiguranje poštovanja ljudskog dostojanstva i zaštitu najboljih interesa djeteta⁹.

*UN Smjernice o pravosudnim pitanjima koja se odnose na djecu žrtve i djecu svedoke krivičnih djela*¹⁰ predstavljaju državama važan putokaz u kom pravcu treba razvijati normativni okvir u posmatranoj oblasti, uključujući pravo i praksu. Sljedstveno ovim Smjernicama sa djecom treba postupati na brižljiv način uzimajući u obzir njihovu ličnu situaciju, neposredne potrebe, starost, pol, invaliditet i nivo zrelosti, uz potpuno poštovanje njihovog fizičkog, mentalnog i moralnog integriteta. Takođe, djeca žrtve i svjedoci, njihovi roditelji ili staratelji i punomoćnici, od prvog kontakta sa sudskim procesom, kao i tokom njegovog trajanja, treba da budu adekvatno i bez odlaganja informisani *inter alia* o: dostupnosti zdravstvene, psihološke, socijalne i druge relevantne usluge podrške; ulozi djece žrtava i svjedoka u postupku, vremenu, mjestu, kao i načinu svjedočenja; kao i o toku i svim odlukama u vezi sa krivičnim postupkom (pravo na informisanje).

Navedeni standardi primijenjeni na ovaj predmet

30. Zaštitnik primarno ističe da nema mandat da se miješa u sudski postupak, osim za slučaj odugovlačenja sudskog postupka, neizvršenja sudskih odluka i zloupotrebe procesnih ovlašćenja. Ovo posljednje podrazumijeva na zakonu zasnovanu odluku o zloupotrebi i namjeri da se to učini u okviru sudskog postupka koji nije pravosnažno okončan. Imajući u vidu da se radi o procesnom institutu i instancionom ovlašćenju sudskih instanci da kontrolišu procesna ovlašćenja, ovo ovlašćenje Zaštitnika je upitno i teško primjenjivo u praksi. Takođe, prema praksi Evropskog suda ovlašćenje za procjenu dužine trajanja sudskih postupaka može biti uzeto u obzir ako ima izgleda da do krivičnog postupka uopšte dođe, te se svako drugo pitanje u vezi sa pravičnošću

⁸ M.G.C. protiv Rumunije, presuda od 15.marta, 2016, stav 60

⁹ C.A.S. i C.S. protiv Rumunije, gore citirano, st. 82

¹⁰ Guidelines on Justice in Matters involving Child Victims and Witnesses of Crime, Annex, Odeljak V–XIV, ECOSOC Resolution 2005/20, <http://www.un.org/en/ecosoc/docs/2005/resolution%202005-20.pdf>, 23.7.2017.

postupka može dovesti u konteksta prava na sud i opšteg principa prava na pravično suđenje, za koje ovaj Zaštitnik nije nadležan.

31. Zbog naprijed navedenog, standard djelotvorne i efikasne istrage, kao i standard dužne pažnje, Zaštitnik nalazi osnovom za intervenciju i obaveznom primjenom zbog implementacije principa pozitivnih obaveza u vezi sa zahtjevom za zaštitom od torture (čl.3 EKLJP) i zaštitom psihičkog i fizičkog integriteta ličnosti kao dijela prava na privatni život (čl.8 EKLJP). Isto tako, ovaj standard je sadržan i u kogentnim normama u pravu Savjeta Evrope - Istanbulske konvenciji o sprečavanju nasilja nad ženama, kao i Lancarot konvenciji o zaštiti djece od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja na način što ukazuje na obavezu djelotvornosti u djelovanju (vidjeti gore citirane predmete *M.S. protiv Bugarske* i *W protiv Slovenije*). U tom smislu, državni organi su dužni pokazati posebnu revnost, efikasnost i odgovornost u predmetima nasilja nad ženama i posebno kad se radi o maloljetnim osobama, odnosno djeci svih uzrasta (vidjeti gore pomenuti predmet X protiv Grčke).

32. S obzirom da Zaštitniku nije bila data na uvid optužnica koja nije prihvaćena od strane Višeg suda, te da Zaštitnik ne može komentarisati, niti se miješati u meritorne odluke državnih organa (poništavati, preinačavati ili ukidati ih), osnovni fokus je stavljen na procesni položaj oštećene u prekrivičnoj fazi postupka i eventualne propuste koji dovode u pitanje djelotvornost i efikasnost istrage, odnosno nemogućnost pravne zaštite ukoliko se pokaže da istraga nije imala takav karakter¹¹, odnosno da nije rukovođena principima direktno primjenjivog međunarodnog prava, uključujući gore pomenute ugovore u međunarodnom i pravu Savjeta Evrope.

33. Primjenjujući međunarodne standarde o načinu saslušanja u kontrolisanim uslovima žrtava seksualnog i drugog nasilja nad ženama i djevojčicama, Zaštitnik nije bio u mogućnosti da potvrdi navode podnosioca da je mladb. X X saslušana uz prigovor predstavnika Stručne službe Vrhovnog državnog tužilaštva pri činjenici da se državna tužiteljka tokom ispitivanja nalazila u istoj prostoriji u kojoj je davala iskaz oštećena, bez prisustva zakonskog staratelja ili povjerljivog lica. O ovim okolnostima sud je dužan da vodi računa u postupku kontrole optužnice, kao i o svim drugim relevantnim faktorima koji su u funkciji zaštite žrtava nasilja i njihove sekundarne viktimizacije.

34. Zaštitnik nije našao elemente odugovlačenja u početnoj fazi istrage, obzirom da je saslušanje osumnjičenog uslijedilo odmah po podnošenju krivične prijave, odnosno 14.09.2022.godine. Takođe, u relativno kratkom roku od strane državnog tužioca dati su nalozi za sprovođenje istražnih radnji i pribavljanje mišljenja i dodatnog nalaza u vezi sa karakteristikama maloljetnog lica i spremnošću za svjedočenje o radnjama koje su stavljene na teret osumnjičenom (do karaja septembra iste godine). Takođe, blagovremeno su pribavljeni zapisnici o pretresanju računara, mobilnih telefona i drugih elektronskih uređaja koje je izvršila Uprava policije SBPK Odsjek za kriminalističko obavještajne poslove (23.09.2022.godine).

35. Zaštitnik nalazi da je, bez obzira na obim dokaznog materijala, a zbog senzitivnosti ovakvih predmeta, pretjerano dug period u kojem je izvršeno digitalno vještačenje, posebno ako se ima u vidu da je primarni izvještaj od strane vještaka sačinjen 19.01.2023.godine, a dopunski nalaz tek 12.10.2023.godine, što je bitno moglo da utiče na opredjeljenje tužioca u pogledu pribavljanja dokaza, kvalifikacije djela i utvrđivanje okolnosti pod kojima je ono učinjeno. Osim toga, vrijeme u kojima su počinjeni delikti koji su stavljani na teret osumnjičenom (avgust i septembar 2020.godine), odnosno

---

¹¹ Y protiv Bugarske, presuda od 20.02.2020.godine, stav 82

protok vremena do procesuiranja delikta, umnogome je bitan faktor za pribavljanje dokaza i ocjenu stanja u kojem je oštećena kao maloljetno lice bila boraveći u neposrednoj blizini osumnjičenog i ostvarujući komunikaciju sa članovima njegove porodice, što se može zaključiti iz dostupnih zapisnika o saslušanju. Naime, očigledno je da su to faktori koji se u najširem smislu moraju uzeti u obzir u pogledu postojanja tzv.kruga povjerenja, u kojem se oštećena mogla nalaziti¹², a što je moglo da utiče na njeno „ćutanje“ o događajima koji su prethodili procesuiranju osumnjičenog. Kada se sve to uzme u obzir, očigledno je da su digitalni forenzički dokazi imali nesumnjiv značaj za istragu, njen tok u cjelini, opredjeljenje za kvalifikaciju u optužnom aktu i sam ishod postupka. Ovo time prije ako se ima u vidu da je optužnica podignuta prije dostavljanja dopunskog nalaza vještaka, a vraćena na dopunu 29.06.2023.godine, što znači da je predmet u tužilaštvu zadržan sve do 17.10.2023.godine, odnosno skoro četiri mjeseca nakon vraćanja na dopunu.

36. Zaštitnik iz dostavljene dokumentacije i pritužbe podnositelja pritužbe zapaža da je da je krivična prijava podnijeta 13.09.2022.godine; da je Više državno tužilaštvo u Podgorici podiglo optužnicu Kt.br.203/22. dana 28.03.2023. godine; da je optužnica vraćena na dopunu istrage rješenjem Višeg suda Kvo.br. 46/23 od 29.06.2023.godine; da je dana 17.10.2023. godine dostavljena dopunjena optužnica, kojom su okrivljenom X X, na teret stavljena dva krivična djela, nedozvoljene polne radnje iz čl. 208 st.2 u vezi čl. 206 st.1 Krivičnog zakonika Crne Gore; da je shodno čl. 293 st.3 Zakonika o krivičnom postupku pred Višim sudom dana 08.12.2023.godine održano ročište radi ispitivanja i ocjene zakonitosti i opravdanosti predmetne optužnice; da je 08.12.2023.godine, Vijeće Višeg suda nakon održanog ročišta za kontolu optužnice donijelo Rješenje Kvo.br.148/23, koje još uvijek nije pravosnažno; da je u dispozitivu i obrazloženju rješenja navedeno da nema mjesta optužbi protiv okrivljenog X X, zbog dva krivična djela nedozvoljene polne radnje iz čl. 208 st.2 u vezi čl. 206 st.1 Krivičnog zakonika Crne Gore, koja mu se stavljaju na teret optužnicom Višeg državnog tužilaštva u Podgorici Kt.br. 203/22 od 23.03.2023. godine, jer nema dovoljno dokaza da je okrivljeni osnovano sumnjiv za krivična djela koja su predmet optužbe; da se iz tog razloga krivični postupak obustavlja. Predmetna sudska odluka ne sadrži pravnu pouku, niti se sud osvrnuo na tu činjenicu u izjašnjenju koje je dostavljeno Zaštitniku, čime se dovodi u pitanje ovlašćenje oštećene i njenog zastupnika da izjave žalbu na rješenje kojim se postupak obustavlja, shodno odredbi čl.297 ZKP, a time i dovodi u pitanje djelotvornost i efikasnost istrage za krivična djela sa elementima seksualnog nasilja izvršenog na štetu djeteta.

37. Ne zalazeći u meritum sudske odluke, niti primjenu ovlašćenja koja stoje na raspolaganju sudu tokom odlučivanja u postupku kontrole optužnice u pogledu dokaznih radnji koje su sprovedene, Zaštitnik još jednom naglašava da su svi državni organi dužni da postupaju sa dužnom pažnjom u ovim slučajevima pazeći na princip prezumcije nevinosti okrivljenog, ali i na princip dužne pažnje prema oštećenima u predmetima nasilja nad ženama i djevojčicama, što je jednako važan i jednako primjenljiv standard kao i ovaj na strani okrivljenog. Imajući u vidu da je sud ključni dokaz u vezi sa nepostojanjem obilježja krivičnog djela zasnovao na činjenici da mldb. X X ima više od 14 godine, to je više nego izvjesno da je ova činjenica bila poznata ili morala biti poznata tužilaštvu već na prvom saslušanju oštećene, odnosno da je taj

---

¹² Ovo se, shodno Lancarot konvenciji, odnosi na zloupotrebu priznatog položaja povjerenja, autoriteta ili uticaja na dijete. To se može odnositi, na primjer, na situacije u kojima je sa djetetom uspostavljen odnos povjerenja, gdje se odnos javlja u kontekstu profesionalne aktivnosti (pružatelji usluga u institucijama, nastavnici, doktori, itd.) ili na druge odnose, kao što su kao tamo gdje postoji nejednaka fizička, ekonomska, vjerska ili društvena moć, zbog čega dijete nije moglo pružiti otpor ili je trpjelo posljedice nasilja (**Explanatory Report to the Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse, strana 18, stav 123**).

dokaz morao biti sadržan u spisima predmeta kao zapisnik o saslušanju mlđb.X X u policiji u svojstvu građanina koji daje potrebna obavještenja. Zbog toga je očigledno da je tužilac previdio ovu važnu okolnost i već u samoj optužnici osumnjičenom stavio na teret krivično/a djelo/a za koje nijesu postojala obilježja prema Krivičnom zakoniku u elementima njihovog bića, te samim tim učinio bespredmetnim optužnicu i vrijeme koje je proteklo u preduzimanju istražnih radnji i postupka dokazivanja. Naime, kao bitno obilježje krivičnog djela Nedožvoljene polne radnje iz čl.28, stav 2 u vezi sa članom 206, stav 1, a imajući u vidu odredbu čl.142, stav 7 KZ, koji propis je važio u vrijeme izvršenja inkriminisane radnje sve do posljednjih izmjena KZ koje su stupile na snagu 12.12.2023.godine.

38. Isto tako, čl.293, stav 6 ZKP propisano je da kada sud utvrdi da postoje greške ili nedostaci u optužnici ili u samom postupku ili je potrebno bolje razjašnjenje stanja stvari da bi se ispitala opravdanost optužnice vratiće optužnicu da se zapaženi nedostaci otklone ili da se istraga dopuni, odnosno sprovede. Tužilac je dužan da, u roku od tri dana od dana kad mu je saopštena odluka suda, podnese ispravljenu optužnicu ili da u roku od dva mjeseca dopuni istragu ili je sprovede. Iz opravdanih razloga, na zahtjev tužioca, ovaj rok se može produžiti. Ako državni tužilac propusti rok, dužan je da o razlozima propuštanja obavijesti neposredno više državno tužilaštvo.

39. Zaštitnik ne raspolaže podacima i nalozima suda u pogledu dopune istrage, ali je evidentno da su oni morali biti saopšteni tužiocu u vidu „zapaženih nedostataka“ na koje sud pazi po principu dužne pažnje u očuvanju prava stranaka u postupku, te posebno zaštite maloljetnih žrtava seksualnog nasilja. Imajući u vidu da Zaštitnik u ovom dijelu nema nadležnost u odnosu na sud, to se ostavlja drugostepenom sudu da u postupku rješavanja po žalbi ocijeni ove okolnosti i pravilno primijeni međunarodne standarde i unutrašnje pravo.

40. Zaštitnik primjećuje iz dostavljenih izjašnjenja da podnositelj pritužbe nije bio upoznat kao oštećeni u postupku sa donijetim Rješenjem i istog razloga nije mogao da ostvari svoje pravo na žalbu pred nadležnim sudom. S tim u vezi, Zaštitnik napominje da je obaveza organa javne vlasti da o ishodu postupka u kojima se odlučuje o ostvarivanju nekog prava obavijeste lica o čijim pravima se odlučuje sa potpunim i jasnim obrazloženjem. Javne vlasti u svakoj pravnoj situaciji moraju postupati u skladu sa zakonom, međunarodnim pravom ali i opštim načelima prava koja uređuju njenu strukturu, nadležnost i postupanje (čl.56 Istanbulske konvencije). Poštovanje zakona isključuje svaki oblik proizvoljnosti i samovolje u odlučivanju i sprječava nejednako postupanje prema strankama (vidjeti gore navedeni predmet Y protiv Bugarske, stav 82).

41. Građanima se mora dostaviti obrazložena odluka kojom se odlučuje o njihovim pravima i ista mora da sadrži upustvo o pravnoj zaštiti. Tim upustvom građanima se posebno ukazuje na pravnu prirodu sredstva, organ pred kojim se sredstvo može koristiti i rok za njegovo podnošenje. Ovo pravo se u praksi primjenjuje i na sve odluke, uključujući one koje se donose izvan konteksta sudskog postupka, kao dio prava žrtava na obrazloženu odluku. U dostavljenom rješenju Višeg suda pravna pouka nije data, što je moglo da utiče ne samo na ostvarivanje prava na žalbu, već i na dužinu postupka. Pri tome treba voditi računa da i stranka, odnosno žrtva kao učesnik u postupku, mora pokazati revnost u ostvarivanju svojih prava i obaveza.

42. Takođe, Zaštitnik podsjeća na odredbe Zakona o socijalnoj i dječijoj zaštiti Crne Gore u kojima je propisano da socijalna i dječja zaštita je djelatnost kojom se obezbjeđuju i ostvaruju mjere i programi namijenjeni pojedincu i porodici sa nepovoljnim

ličnim ili porodičnim okolnostima, koji uključuju prevenciju, pomoć u zadovoljavanju osnovnih životnih potreba i podršku. Takođe propisuje da je Centar za socijalni rad nadležan da: 1) obavlja procjenu stanja, potreba, snaga i rizika korisnika i drugih lica značajnih za korisnika; procjenu podobnosti staraoca, hranitelja i usvojioca; izradu i praćenje individualnih planova usluga; 2) rješava u prvom stepenu o zahtjevima za ostvarivanje prava iz socijalne i dječje zaštite; 3) preduzima mjere, pokreće i učestvuje u sudskim i drugim postupcima; 4) vodi evidencije i stara se o čuvanju dokumentacije korisnika; 5) obavlja i druge poslove u skladu sa zakonom.

43. *Iz navedenog Zaštitnik nalazi da su povrijeđena prava oštećene*, odnosno da nije ispunjena pozitivna obaveza državnih organa u pogledu efikasne i djelotvorne istrage za krivična djela nasilja nad ženama/djevojčicama u skladu sa čl. 3 i 8 EKLJP. Ovaj zaključak se izvodi iz činjenice da je postupak sproveden u odnosu na krivično djelo Nedožvoljene polne radnje iz čl. 208, stav 2 KZ, a u vezi sa čl.206, stav 1 KZ, kao i u vezi sa činjenicom da državni organi nijesu postupali u skladu sa načelom dužne pažnje u fazi sprovođenja istrage i u odnosu na ishod postupka. Takođe, diskutabilno je i pravo žrtve nasilja da se koristi svojim pravima u postupku, a posebno pri činjenici da je o tome morao biti obaviješten organ socijalnog staranja, a što u konkretnim okolnostima nije bio slučaj.

44. Konačno, ako tužilac iz objektivnih razloga nije mogao drugačije kvalifikovati krivično djelo koje je stavljeno na teret osumnjičenom, to bi bio dodatni razlog za potvrdu stava Zaštitnika da problem nije samo procesni aspekt ovog slučaja, već i materijalno pravo koje ne omogućava zaštitu svih maloljetnih žrtava seksualnog nasilja, čime povreda još više dobija na težini i dovodi u pitanje postojanje djelotvornog i efikasnog pravnog lijeka za zaštitu žrtava seksualnog nasilja u domaćem pravu.

45. Takođe, nedostavljanjem odluke suda u postupku po kontroli optužnice, a koje nedostavljanje predmetnim izjašnjenjem Višeg suda nije osporeno, te samom činjenicom da se oštećena o tome obavijestila tek nakon obraćanja NVO „Udruženje roditelji“ iz Podgorice i od strane Zaštitnika u postupku odlučivanja, ukazuje na kašnjenje u postupku pred sudom koje je uticalo na ostvarivanje prava na žalbu od strane oštećene.

46. Iako je podnosilac ukazivao na više odlaganja ročišta za kontrolu optužnice, koje informacije su oštećenoj saopštavane putem telefona, te da jedino ročište o kome nije bila obaviještena jeste ono održano na dan kada je postupak obustavljen zbog nedostataka dokaza u optužnom aktu (08.12.2023.godine), Zaštitnik nije mogao doći u posjed takvih dokaza, niti je o tome obaviješten u izjašnjenju Višeg suda, ista obaveza se može podvesti pod standarde djelotvorne i efikasne istrage, odnosno obavještavanja stranaka o pravima u postupku, što jeste obaveza suda na koju mora paziti po službenoj dužnosti.

47. Imajući u vidu postojeću fazu postupka, te postupanje po žalbi pred Apelacionim sudom, Zaštitnik nalazi da je bilo bespredmetno tražiti izjašnjenje nadležnog tužilaštva, te da je raspolagao sa dovoljno činjenica koje su sadržane u izjašnjenju podnosioca i dostavljenim zapisnicima, a pogotovo u aktu kojim se Viši sud izjasnio u pogledu dužine trajanja postupka, te da može donijeti mišljenje u ovom predmetu i u vezi sa tim sljedeću

P R E P O R U K U

Višem državnom tužilaštvu u Podgorici:

- Da se u predmetima nasilja nad ženama/djevojčicama pridržava standarda djelotvorne i efikasne istrage koja treba da omogući procesuiranje i kažnjavanje počilaca ovih delikata u skladu sa principima međunarodnog prava o pravima žrtava seksualnog nasilja, sljedstveno pozitivnoj obavezi države u pogledu implementacije načela zabrane zlostavljanja i zaštite psihičkog i fizičkog integritete ličnosti iz čl.8 EKLJP
- Da vodi računa o okolnostima svakog slučaja i pokaže dužnu prilježnost u predmetima nasilja nad ženama, posebno kada se radi o maloljenom licu.

Isto tako, Zaštitnik ukazuje Višem sudu u Podgorici da mora slijediti standarde ažurnog postupanja i obavještavanja učesnika postupka kada na to upućuje Zakonik i međunarodni standardi zaštite žrtava seksualnog nasilja.

Obavezuju se adresati preporuka da u roku od 30 dana obavijeste Zaštitnika o preduzetim mjerama na izvršenju datih preporuka.

ZAMJENICA ZAŠTITNIKA
LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA
CRNE GORE
Snežana Mijušković

D-na:

- podnositelju pritužbe X X; email: [X](#)
- Više državno tužilaštvo Podgorica – rukovoditeljki X X; adresa: Ulica Slobode 20, Podgorica
- Višem sudu u Podgorici, predsjedniku X X, adresa: Ul. Njegoševa 10, Podgorica
- a/a